

איראן מנסה לפרוץ את המבוי הסתום ?

ומסתכנת בהידרדרות מהירה

written by אלי קלוטשטיין | 04.05.2026
פורסם במקור ראשון, בתאריך 4 במאי, 2026.

האירועים בשעות האחרונות באזור המפרץ הפרסי התגלגלו במהירות: מההכרזה האמריקנית על ליווי ספינות ועד לשיגור הטילים והכטב"מים על מדינות המפרץ לא חלפה יממה, ונראה שאנחנו אולי עומדים בפתחו של חידוש העימות. התקווה של נשיא ארה"ב דונלד טראמפ לפתור את המשבר במשא ומתן אולי נגוזה.

האם ההחלטה של טראמפ לעצור את הלחימה ולתת הזדמנות למשא ומתן עם איראן הייתה טובה ונכונה? מזווית המבט שלנו קשה לדעת בדיוק מה היו השיקולים של הנשיא להכרזה על הפסקת האש, אבל בלי ספק היו לכך כמה יתרונות.

ההפוגה במלחמה אפשרה לאמריקנים לחדש מלאים, שלנו כציבור שצופה מהצד אין די ידע מה היה מצבם ואם הם היו ריקים או מלאים. היא גם הניחה לו במידה רבה להפחית את התנודתיות בשוק הנפט, ולא לאפשר למחירים לזנק לגבהים של 200 דולר לחבית, כמו שהאיראנים איימו. היא כנראה ענתה על צרכים מבית, וגם סיפקה לו הזדמנות להיענות לבקשות של כמה מבנות בריתו באזור, ובהן טורקיה, למשל, שרצו את תום המלחמה.

הזמן שחלף גם בוודאי נוצל בידי מדינות אחרות באזור, כגון האמירויות וסעודיה, לתקן נזקים ולחזק את ההגנות. האמירויות, למשל, הצליחו ליירט שלושה טילי שיט שנורו לעברה בידי איראן. כך עשו גם האמריקנים: הרכבת האווירית של תחמושת וציוד לאזור בשבועות האחרונים הבהירה עד כמה הצבא האמריקני ניצל את הפסקת האש כדי להתארגן מחדש.

יתרה מכך, סבירות גבוהה מאוד שבתום יותר מחודש של מלחמה, בנק המטרות של ישראל וארה"ב התרוקן כמעט לגמרי. הזמן שחלף אפשר לנו לצבור מודיעין ומטרות חדשות, לרענן את ההיכרות עם המטרות הקודמות, להגביר את המעקב אחרי בכירים איראנים שנרצה לחסל ועוד.

כמובן, אפשרות המצור שטראמפ מפעיל על האיראנים יעילה במיוחד, מה שמעניק לו כמה זמן שרק ירצה בשלב הנוכחי כל עוד האש לא מתחדשת. נכון שטהרן מומחית בהתפתלויות, והיא מנסה לסחוט כמה שיותר את המיץ מהלימון של הכלכלה ההרוסה שלה ולהחזיק מעמד, אבל במדדים אובייקטיביים המצב שלה הולך ומידרדר, מתקרב לסף מסוכן שבו לא בטוח עד כמה כמדינה היא תוכל לספק חלק מהשירותים הבסיסיים. העובדה שאין אינטרנט באיראן כבר יותר מחודשיים היא קדימון לזה. טראמפ, לכן, יכול היה להמשיך במצור ככל שירצה ? או לפחות עד שאיראן תשבור את הכלים.

מצד שני, ברור שגם איראן ניצלה את ההפוגה כדי להתארגן, לתקן נזקים, לבנות עוד נשקים, לחפור מחדש את מנהרות השיגור של הטילים ועוד. אסור לנו לעולם לזלזל באיראנים, והם התכוונו לשלב הזה, אולי ביקשו אפילו להפתיע את כולם באמצעות הירי הנוכחי.

יהיו אשר יהיו הסיבות להפסקת האש, אפילו במצב הנוכחי ייתכן שלשני הצדדים יש אינטרס להימנע מחידוש כולל של המערכה. עם זאת, הגאווה האיראנית וחוסר הנכונות לוותר על הכבוד שלהם היו אלה שהובילו אותם מראש לשלב הזה. לולא היה כך המצב, אם לא היו תוקפים באפריל 2024 בישראל ומאז לא עוצרים בכל התחנות האפשריות שהיו להן בדרך, כנראה עלי ח'מינאי עוד היה בין החיים.

כשמצרפים את זה לפערים הענקיים בין הצדדים במשא ומתן, שבאים לידי ביטוי בכך שהאיראנים לא נסוגים כמעט בשום דבר בהצעות שלהם לאמריקנים, קשה מאוד לראות מצב שבו יהיה הסכם ² אלא אם אחד הצדדים ייכנע, וזה לא תסריט סביר. האגו של טראמפ, כך נראה, לא פחות גדול מזה של איראן, מה שמשחק לטובתנו בהקשר הזה. לפיכך נכנסו הצדדים למבוי סתום, והאמצעים שנקט טראמפ כדי ללחוץ על האיראנים הביאו אותם לסף.

איראן נשברה ראשונה

מה צפוי הלאה? ישראל לכאורה אינה חלק מההצגה, למרות שהיא לקחה חלק מרכזי במתקפות, והגינני שתעשה זאת בהמשך. היא כנראה גם תספוג חלק ניכר מהאש. סביר להניח שמאחורי הקלעים היא מדברת עם ארה"ב ומתאמת עמדות, אך כלפי חוץ זהו עימות שמתנהל בשלב הזה ישירות בין ארה"ב לאיראן ³ או לפחות עד שהמטוסים שלנו יהיו באוויר.

ארה"ב ואיראן שיחקו בשבועות האחרונים במשחק המסוכן "ציק'ן", בניסיון לגלגל את הכדור למגרש של הצד השני ולראות אם מי מהם יישבר במשא ומתן או בשדה הקרב. במובן הזה, ההכרזה של טראמפ ביום ראשון על המיזם לליווי הספינות "שתקועות" במפרץ העבירה את היוזמה לידי האיראנים, והתגובה שלהם הייתה המתקפה על הספינות האמריקניות ועל מדינות האזור.

סיכוי גבוה ששיגור הטילים על מדינות המפרץ, אם לא נעשה כתגובה לאיזושהי פעולה של האמירויות שאיננו יודעים את טיבה, הוא ביטוי לכך שהלחץ שבר את האיראנים. טהרן אומנם לא רוצה לחזור למלחמה, אבל היא נמצאת כעת במבוי סתום שהיא אינה יכולה לפרוץ. הנזק שספגה היה כבד, אבל גם המשך המצור מזיק לה, והיא מעוניינת להסיר אותו מבלי שתצטרך לוותר על דברים משמעותיים כגון הגרעין ⁴ מקור גאווה לאומי שהיא השקיעה בו הרבה מאוד כסף וגם דם של מדענים ומנהיגים. היא אף לא יכולה להיראות כמי שוויתרה לאמריקנים, שכן הכבוד של המשטר הוא אחד הדברים האחרונים שעוד תומך ביציבותו מול העם.

ברור שהמצור של ארה"ב גבה מחיר כבד מאיראן, וההתעסקות בספינה בודדה או אפילו כמה מהן שהצליחו להתחמק ממנו מפספסת את התמונה הגדולה: איראן לא מצליחה לייצא נפט

כמעט בכלל. מקורותיה הפיננסיים מתייבשים, מכלי האחסון שלה מתמלאים עד הסוף, ובקרוב היא תצטרך לעצור את ההפקה ² אחרי שכבר האיטה אותה בימים האחרונים. הלחץ שהיא חשה כבד מאוד.

לכן יכול להיות שלמרות המחירים הצפויים, היא מבקשת ליזום את חידוש העימות, מתוך מחשבה שאולי הלחץ שמצידה תפעיל על האמריקנים, על מדינות האזור ועל השוק העולמי יאפשר לה עמדת יתרון במשא ומתן מחודש, מה שייאלץ את טראמפ להיכנע. איראן הרי אינה סבורה שהיא יכולה לנצח את העימות הזה מבחינה צבאית. לכל היותר היא יכולה לקוות לגרום כמה שיותר נזק לארה"ב, לישראל ולבנות בריתן באזור ² ושוב, מתוך רצון להפעיל לחץ ולהגיע לשולחן הדיונים בעמדה משופרת. כרגע כל מה שהיא רוצה זה לשרוד כמשטר, ומהלך של הסלמה עשוי לפיכך בתנאים מסוימים להיראות לה כדאי.

יתרה מכך, אם האמריקנים אכן הצליחו לסייע לאוניות לצאת מהמצרים ולפרוץ את הסגר האיראני, הרי שהם נטרלו לחלוטין את אחד ממנופי הלחץ של טהרן, ובה בעת ממשיכים לנצל אותו נגדה. זה לא רק כואב לאיראנים, זה גם משפיל אותם. העובדה שעל הדרך האמריקנים ממשיכים להטביע סירות של איראן רק זורה מלח על הפצעים.

ובכל זאת, גם כעת, יש להדגיש, טהרן לא בהכרח חייבת לחדש את האש במלוא עוצה, אלא רק להתחיל להפעיל את הלחץ ולהבהיר לאמריקנים את רצינותה. זהו קו דק שיש להלך בו, ואולי זה היה פשר הירי על איחוד האמירויות ועומאן: לא לפגוע בבסיסים אמריקניים או בישראל, אבל כן לבצע ירי על בנות בריתה. מדוע? משום שירי על הבסיסים או עלינו משמעותו כמעט בוודאות שצה"ל וצבא ארה"ב יחזרו לתקוף באיראן מהאוויר, ואילו ירי ישיר על האמירויות או עומאן יכול להיתפס אולי כמשהו "נסבל" יותר. האם זה יעבוד? לא בטוח. ייתכן שישראל וארה"ב רק חיכו לתירוץ כזה, וכעת הן יחדשו את האש מצידן.

אגב, הסלמה ממילא יכולה לקרות בשלב הנוכחי גם לגמרי במקרה, כתוצאה של מיס-קלקולציה, אם כוחות אמריקניים נכנסים כעת לאזור המים האיראניים באופן מוגבר. עדות לכך נראתה בתקרית הירי ושיגור הטילים על ספינות אמריקניות במצרים. יש פוטנציאל הסלמה חמור לתקריות כאלה, אפילו במצב ששיגור הטילים לעבר האמירויות ועומאן "יעבור" מבלי שתחודש המלחמה.

הפור כנראה נפל

בצד השני, טראמפ ניצב בפני דילמה: חידוש המתקפות עשוי לעלות לו במחיר כלכלי, פנימי ובינלאומי, ומנגד הוא מבין היטב שסוגיית הגרעין טרם נפתרה. הוא חישק את עצמו כשהתחייב ששיג כך או כך פתרון לה, וזה טרם קרה במשא ומתן ² מה שמותיר רק את האפשרות הכוחנית יותר.

הוא יכול אולי לתקוף את מצבורי האורניום מהאוויר, אבל גם בכך יש סיכונים, ומכל מקום זה

בוודאי יביא לחידוש של המלחמה האזורית. תקיפות מהאוויר יישמרו כנראה ליעדים אחרים, כמו המשך הנזק לממשל עצמו, חיסול ראשיו או פגיעה בנכסים כלכליים ביעדים אחרים של תוכנית הגרעין.

אלא שלאמריקנים שמורה גם האפשרות, אפילו בשלב הזה, לבצע פעולות שנחשבות "מתחת לרדאר" או מתחת לסף של הסלמה. המשך המצור על מצרי הורמוז, פינוי המוקשים או עיצומים הן פעולות כאלה. ייתכן שטרמפ עשוי לחשוב, למשל, שפעולות של כוחות מיוחדים באיראן לפינוי האורניום המועשר, למשל, יכולות להיתפס באור כזה. הן גם יכולות להיעשות במקביל לתקיפות מהאוויר.

אבל בשלב הנוכחי, כאשר האיראנים שברו את הכלים, פעולות שקטות כבר כנראה לא יהיו על הפרק. אם טרמפ לא יגיב על המתקפה בקול גדול, בנות הברית שלו ייראו אותו בחולשתו. העולם כולו גם יצפה בו רק מאיים ולא פועל. גם אם זה ייקח עוד יום-יומיים, אם טרמפ לא יגבה מחיר כבד מאיראן ² הוא ייראה לא טוב. זה עשוי להשפיע עליו אפילו בזירה הפוליטית.

כל זה מוביל לסברה שכנראה הפור נפל. טרמפ יאלץ להיכנס לפעולה, והוא יודע שזו תחילתה של דרך שקשה לצפות את סופה. מראש זו הייתה הסכנה הגדולה של המצור שהפעיל, אך ניתן לקוות שהאמריקנים מגיעים למצב הזה מוכנים יותר, עם מלאים מחודשים ומטרות ברורות. ישראל כנראה תשמח להצטרף למתקפות על מתקני נפט איראנים ועל מנהיגיה, להעמיק את השבר בטהרן, ולגבות ממנה מחיר שירחיק עוד יותר את האפשרות של שיקומה.

כמו בפעם הקודמת, גם הסבב שצפוי כעת ² אם אכן יקרה ² יהיה לא קל. סביר להניח שיהיה ירי נרחב ומסוכן של טילים על ישראל, ששוחק את המוטיבציה ומצב הרוח, ועשוי להסב נזק חמור. עלינו לשמוע להוראות פיקוד העורף, להפגין חוסן ולזכור: אנו מטפלים באיום שהיה עשוי להיות גרוע הרבה יותר אם היינו מניחים לו לגדול עוד. זה הזמן להכות בו, ואפשר לקוות שכך נצליח לטפל בו אחת ולתמיד או להרחיק אותו מאיתנו לעוד שנים רבות.

לבסוף, חשוב להדגיש: גם אם הפור נפל במובן של תקיפה ישראלית-אמריקנית קרובה, יכול להיות ששני הצדדים ישמרו על ריסון, מתוך ניסיון לבצע משהו מינורי יותר ולמנף את הסבב הקטן הזה להמשך המשא ומתן. לפחות הדברים נכונים ביחס לאיראן וארה"ב, גם אם לא לישראל. אלא שדינמיקה של הסלמה היא דבר מסוכן, לפעמים חסר שליטה, ולא בטוח שווינגטון וטהרן יצליחו לעצור את עצמן. ימים של הכרעה לפנינו, אז שיהיה לכולנו בהצלחה.

*הדעות המובעות בפרסומי מכון משגב הן על דעת המחברים בלבד.